

**РОЗДУМИ НА ТЕМУ ЮВІЛЕЮ: ПІДСУМКИ ТА ПРОГНОЗИ
(ДО 20-РІЧЧЯ ГУРТУ «ОКЕАН ЕЛЬЗИ»)**

Ірина Вавшко (науковий керівник – Ю. Чекан). Роздуми на тему ювілею: підсумки та прогнози (до 20-річчя гурту «Океан Ельзи»)

Стаття присвячена підсумкам 20-річної діяльності українського рок-гурту «Океан Ельзи» як складової сучасного музичного процесу. Висвітлюється історія виникнення колективу, особливості формування та еволюції стилю, а також численні творчі досягнення.

Ключові слова: рок, рок-гурт, Океан Ельзи, ювілей, Святослав Вакарчук.

Ірина Вавшко (научный руководитель – Ю.Чекан). Размышления на тему юбилея (к 20-летию группы «Океан Эльзы».)

Статья посвящена итогам 20-летней деятельности украинской рок-группы «Океан Эльзы» как составляющей современного музыкального процесса. Освещается история возникновения коллектива, особенности формирования и эволюции стиля, а также творческие достижения.

Ключевые слова: рок, рок-группа, Океан Эльзы, юбилей, Святослав Вакарчук.

Iryna Vavshko (scientific advisor – Yurii Chekan). Reflections on anniversary: summary and assumptions (dedicated to the 20-th anniversary of «Okean Elzy»).

The article summarises 20 years of performance of the famous Ukrainian rock-band «Okean Elzy» as part of modern music process. The history of band's origin, peculiarities of formation and evolution of its style, and numerous accomplishments are highlighted.

Key words: rock, rock-band, Okean Elzy, anniversary, Sviatoslav Vakarchuk.

«...Барабанщик Денис Глінін стукав паличками по двох стільцях. Юра Хусточка грав на звичайній гітарі, тільки з натягнутими басовими струнами. Я використовував акустичну гітару, яку купував собі ще мій дід...Ритм плавав, гітари не строїли, голос не звучав...повний жах...Потім ми зустріли Славка...У нього тембр такий хриплий і всі ноти правильно звучали...». Саме так Павло

Гудімов описує перші репетиції гурту, що згодом сколихне Україну, а трохи пізніше – підкорить і Європу. Саме з таких умов почалась довга історія під назвою «Океан Ельзи» [1, с. 60].

«20 років разом». Під таким гаслом цьогооріч надзвичайно яскраво, масштабно та динамічно відмічає свій ювілей рок-гурт, що вже давно став культовим. Проте, ювілей – не лише приємна, але й водночас відповідальна подія, оскільки має на меті не тільки пишні святкування та привітання, а й підбиття підсумків та погляд у майбутнє, тобто прогнози.

Спробуємо з'ясувати, що ж власне являє собою феномен «Океан Ельзи» за 20 років? Для початку звернемося до історії. Їх поява не була випадковою. Над розкруткою гурту з самого початку працювала потужна команда професіоналів¹. Першим продюсером став Віталій Клімов, що до того займався таким успішним проектом, як гурт «Табула Раса». Піар-менеджером став письменник Юрій Нікітінський. Саунд-продюсер гурту – Євгеній Ступка (свого часу керівник телеканалу MTV Ukraine, визнаний одним з кращих саунд-продюсерів України, постійний саунд продюсер «О.Е.» до 2010 року), член команди Діани Арбеніної на проекті «Голос країни» (2012). Перші записи були зроблені на лейблі Nova Records, на якому також записувалися гурти «Скрябін», «Друга ріка», «Димна Суміш» та інші.

Віталій Бардецький – засновник компанії Promo Ocean, яка займалася початковою розкруткою «О.Е.» згадує: «...було цілком зрозуміло, що подібний гурт був просто необхідним країні. Тому ми з самого початку орієнтувалися на формат групи №1...Не намагачись винайти велосипед, пішли шляхом The Beatles, тобто своєрідного бойз-бенду з чітким розподіленням ролей всередині колективу: Дивний, Надійний, Веселий та Головний» [1, с. 61]. Так роль Дивного дісталася інтровертному та спокійному Юрію Хусточці, Надійного – стриманому Денису Глініну, Веселого – дотепному та енергійному Павлу Гудімову, Головного – яскравому та оригінальному Святославу Вакарчуку.

Оскільки проект формувался на маркетингових принципах, дуже важливо було чітко визначити цільову аудиторію. Нею на той момент були підлітки та жінки 35+. Підлітки в першу чергу через можливість ідентифікації з героєм, а жінки – переважно платоспроможна частина аудиторії, що зазвичай зацікавлена в ліричному та енергійно-танцювальному продукті. Після значного маркетингового успіху межі цільової аудиторії розширилися – на концертах «Океан Ельзи» зустрічаємо прихильників абсолютно різних вікових категорій та соціальних груп.

Зовнішній вигляд учасників гурту також ретельно продумувався. Іміджмейкером музикантів став відомий український художник Ілля Чічкан,

¹ Детальніше про це див. [1]

який за орієнтир молодій команді обрав образ субкультури хіпі з їх свободою, прагненням до миру і любові; трохи перчинки додала орієнтація на бруталність The Doors, та витончений еротизм та сексепіал Джима Моррісона. При порівнянні портретів С. Вакарчука на початку 2000-х років та Джима Моррісона у 70-х, виникають очевидні паралелі: довге волосся, аксесуари (зокрема, окуляри), схожий одяг тощо (див. фото. 1).

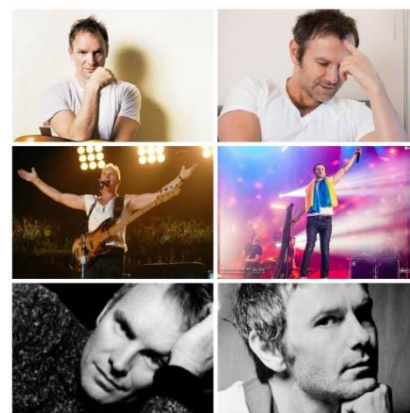

Паралельно велася постійна системна робота з масмедіа. Щомісяця в пресі з'являлися мінімум 3 інтерв'ю та 5 заміток про групу. Подальші кроки продумувалися на півроку вперед [1, с. 62].

Вже на першій стадії існування колективу було ясно визначено, що «О.Е.» – гурт одного лідера.

З часом візуальний образ фронтмена піддавався змінам і вже зараз Вакарчук викликає більше асоціацій зі Стінгом. Зник юнацький шарм та запал Моррісона, натомість акцентуються риси зрілого, досвідченого та навіть в чомусь бруталного чоловіка: більш класичні і стримані одяг, зачіска. (див. фото 2).

Щодо репертуару – орієнтація на західний рок (Beatles, Led Zeppelin), яким ще з юності захоплювався Вакарчук. В процесі було визначено, що гурт виконуватиме пісні, тексти та музику яких писатиме лише Святослав (ще раз підтверджуються його лідерські позиції). Подібна перспектива не могла задовольнити всіх. Та про це далі.

Як би там не було, такий системний професійний підхід до справи дав свої результати. На даний момент «Океан Ельзи» без перебільшення можна назвати найзатребуванішим рок-гуртом України, що не має аналогів на теренах нашої держави.

Щоб не бути голослівними, наведемо цифри, які в даному випадку красномовніші за слова. За роки існування «океани» випустили 12 альбомів з яких один акустичний та три сольні проекти. Загалом в репертуарі гурту близько 150 пісень. Альбом «Суперсиметрія» (2003) отримав статус двічі платиновий (продано понад 200 тисяч дисків). «Gloria» (2005) та «Mira» (2007) отримали статус платинових всього за декілька годин після прем'єри. Під час гастрольного туру на підтримку «Міри», «океанівці» дали понад 100 концертів,

туру Dolce Vita – близько 80. Великий стадіонний тур «Земля», який тривав з травня 2013 року по жовтень 2014, складався з трьох етапів та налічував 95 концертів у 20 країнах світу. Жодному з вітчизняних гуртів чи виконавців не вдалося перевершити такий результат.

Окрім альбомів в творчому доробку «О.Е.» 8 синглів та 30 відеокліпів.

Ознакою якості є велика кількість премій та нагород – від «Прориву року» та «Найкращої пісні» на Таврійських іграх 1999 - до найкращої рок-групи двадцятиріччя; від Національної премії «Ukrainian Rock Awards» у чотирьох номінаціях – до Феєричного букету нагород на українському аналогу Греммі YUNA у поточному році.

Святослав Вакарчук входить до сотні найвпливовіших людей Країни за версією журналу «Кореспондент». А у вересні 2014 року журнал «Новое время» опублікував список Топ-20 музикантів країни, до яких, окрім Валентина Сильвестрова, Романа Кофмана, Антонія Баришевського, Алли Загайкевич, Вікторії Польової також увійшов Святослав Вакарчук.

Ще одним критерієм якості та затребуваності виступає наявність великої кількості шанувальників. Так, фан-клуби ОЕ у соціальних мережах нараховують більше, ніж чверть мільйона фанатів. Ювілейний концерт, що відбувся 21 червня 2014 року на НСК «Олімпійський», відвідало 75 тисяч прихильників. А концерт на Євромайдані в грудні 2013 зібрав рекордні для «океанів» 200 тисяч! За часи існування гурту продано понад 1 млн дисків – і тільки безмежне розширення можливостей Інтернету дещо призупиняє цю динаміку. Такі цифри явно свідчать про визнання.

Чи одразу «О.Е.» був заявлений як рок-гурт? Ні. Перший продюсер океанів Віталій Клімов згадує, що спочатку орієнтувалися на популярний тоді в Європі брит-поп, а оскільки слово для України було нове та як кажуть «модне», за нього одразу ж взялася преса [1, с. 61]. Засновник «Нова Рекордс» Валерій Тверський зауважує, що з самого початку було ясно – «океани» не претендували на звання нових Rolling Stones, проте факт того, що нарешті в Україні вийде рок-альбом тішив неймовірно [1, с. 61].

Зараз як самі музиканти, так і більшість різних музичних видань чи ЗМІ визначають «Океан Ельзи» саме як рок гурт. Проте, зустрічаються думки, що вони все ж мають відношення до поп-музики. Варто окремо зупинитися на тих особливостях, які на різних рівнях відрізняють рок від поп. В. Сиров у своїй праці «Стилевые метаморфозы рока» [5] зазначає, що існуюча плутанина між вказаними термінами виникла в першу чергу завдяки пресі, радіо та телебаченню, де в різних чартах та хіт-парадах кордони між рок та поп музикою стають дедалі розмитішими. Автор вказує, що «часткове пояснення цієї плутанини в тому, що рок вийшов із недр масової культури і багато в чому

на собі зберіг її відбиток. По-друге, існує цілий пласт музичної продукції, який об'єднується словом «поп-рок», куди можна віднести далеко не найгірші зразки: музику Пола Маккартні, Елтона Джона, Queen... По-третє, рубрикацію порушують і самі музиканти, часто змінюючи свої ампула, мігруючи з однієї жанрової категорії а іншу...» [5, с. 37]. В. Сиров наводить наступний перелік відмінностей між цими поняттями [5, с. 38-40]:

- Для року та всієї його виразово-мовної («выразительно-языковой») системи стилеутворюючі фактори більш важливі, аніж для конформістської за своєю естетикою поп-музики, від якої він відійшов на початку 60-х років, протиставивши психологічній установці на полегшене сприйняття енергійну манеру вираження, а згладжено-відфільтрованому стилю (в більшості випадків – його відсутності) – різкість стильових контрастів та мовного сленгу;
- Мовленнєво-лексичне різноманіття року на противагу космополітичній, опосередкованій мові поп-музики;
- Зведення до мінімуму інтонаційного поля у поп музиці. Звідси – установка на поверхнево-розсіяне її сприйняття. Тут в пріоритеті темброво-нейтральні звучності, ненормоване використання синтезаторів. Звіди власне спів під фонограму як засіб максимального спрощення, полегшення виконання, що вказує на «неправдивість» та «ілюзорність» поп мистецтва і влаштовує як її «виробників», так і «споживачів». В той час, як для рок музики типовою є практика виключно живого виконання з наявністю обов'язкового складу інструментів та додаткових за бажанням;
- Часто в рок-гуртах роль тріади композитор-поет-виконавець належить одній людині, а в поп-естраді присутній принцип розділення обов'язків;
- Кардинально різні також манери виконання: форсована, «на розрив аорти» у рок-музикантів, та часто спів «впівголоса» у поп-музиці.

Додамо, що рок-музика завжди прагне привернути до себе увагу, тобто не боїться бути особливою. Вона є в першу чергу **виробником прототипу**, в той час як поп-музика лише його **тиражує** [3, с. 12-13]. З цього виходять **різні цілі** вказаних феноменів. Найголовніша ціль поп-музики – **робота на прибуток**, тоді як в рок-музикантів прибуток є не метою, а **результатом роботи**.

В. Сиров також відмічає, що в останні роки поп-сфера навчилася пристосовуватись до нових умов і «паразитувати» на особливостях звучання року, залучаючи все, що може принести комерційний успіх. [5, с. 40].

Список можна продовжити далі.

Різні слухачі чують у творчості «О.Е.» звучання багатьох рокових стилів - арт-року, інді-року, фолк-року, поп-року, альтернативного року, однак ніхто не називає стиль групи еклектичним. Цілком очевидно, що він синтезує різні стильові якості.

Музична еволюція гурту напряду залежала не лише від процесу творчості, але й від технічних та фінансових можливостей. Власне тому три перші альбоми були підготовчим етапом до справжнього прориву, досі визнаного, як один з кращих дисків «океанів» – «Суперсиметрія» (2003). Тут був остаточно введений типовий роковий набір – електрогітара/акустична гітара/ударні-клавіші (фортепіано) з орієнтацією в звучанні на західний рок (зокрема, Queen) у якісному студійному записі. Саме «океани» почали активно пропагувати практику виключно живого виконання, це одна з причин, що вони завжди стоять осторонь від шоу-бізнесу та фактично не виступають на одній сцені з естрадними виконавцями. Крім того, в один рік із «Суперсиметрією» вийшов суто акустичний альбом «Твій формат», один з перших в Україні. Самі музиканти «найроковішим» по звучанню називають альбом «Міра» (2007) [6]. Тобто «О.Е.» започаткували в Україні принципово нове якісне звучання. Окрім стандартного рокового набору інструментів, «О.Е.» вводять до своїх пісень додаткові, зокрема – скрипки, віолончелі, трубу та ін. (до цілого симфонічного оркестру – як в альбомі «Глорія»). Така ж практика зустрічається у гуртів Aerosmith, Scorpions тощо.

Ще одним принципово важливим досягненням гурту і конкретно фронтмена є концептуальність пісень. Багато у чому вона зумовлена вербальним рядом, який потребує окремого дослідження – і сьогодні ми вже бачимо перші його зразки у вітчизняному літературознавстві.

На даному етапі справедливо говорити про так звану «океаноейфорію»: квитки розмітаються з шаленою швидкістю, переповнені вцент зали та стадіони, концерти розписані надовго вперед, зйомки в рекламних роликах та телевізійних проектах. Критики відмічають: зараз «Океан Ельзи» має настільки високий статус, що вже неважливо, який продукт випускає – ім'я грає на них, успіх гарантовано заздалегідь.

20 років – солідна дата. Варто подумати, що ж чекає «Океан Ельзи» в майбутньому. Як справедливо вказує у своїй статті К. Рильов [7], на даному етапі гурт не має конкуренції на території країни. А відсутність конкуренції – небезпека відсутності розвитку та самовдосконалення. ОЕ знаходиться у точці біфуркації і повинен відповісти на питання, куди йти далі?

Наші міркування з цього приводу можуть базуватись на різних свідченнях та прогнозах. По-перше, натяки про припинення існування гурту чи затяжну перерву у його діяльності із завидною регулярністю з'являються у ЗМІ. Це

підтримує інтерес до гурту, але ж очевидно, що зі своїми рейтингами «О.Е.» зараз не потребують додаткової розкрутки. З іншого боку – з таким насиченим графіком, величезною кількістю концертів, перельотів, записів та зйомок, неймовірного виснаження, вони заслужили на відпочинок. «Океани» дійшли до свого найвищого рівня і можливо, доречно було б завершити кар'єру саме на піку слави.

По-друге, сольна кар'єра С. Вакарчука. У фронтмена вже є два власні проекти («Вночі» та «Брюссель»), і нічого не заважає йому рухатись у цьому напрямку.

Але якщо Вакарчук займеться сольною кар'єрою, виникне наступна проблема: чи існуватиме «Океан Ельзи» окремо від Святослава? Відповідь – радше ні, аніж так. «Океан» без Вакарчука сприймається рівно так само, як The Beatles без Джона Леннона чи Queen без Фредді Меркюрі.

По-третє, можливі сольні кар'єри учасників гурту. Так, клавішник Мілош Єліч продюсує гурт «Bahroma», який чудово себе зарекомендував на цьогорічному Lviv Acoustic Fest. Денис Дудко також має свій джазовий квінтет «Dudko». Нагадаємо, що за роки існування «О.Е.» покинуло 4 музиканти, кожен з яких не припинив займатися музикою, а просто знайшов для себе інший проект. З першого складу залишилися лише С. Вакарчук та ударник Д. Глінін. Основною з причин таких міграцій самі учасники вбачають неможливість реалізуватися, оскільки вся увага зазвичай прикута виключно до соліста. Їх можна зрозуміти. Не виключено, що ближчим часом знову буде оновлення складу, оскільки сербський бас-гітарист Владімір Опсеніца й досі зазначений як сесійний музикант.

По-четверте, є вірогідність розширення сфер діяльності самого С. Вакарчука. Після участі в якості тренера на проекті «Голос країни», Святослав всерйоз задумався про кар'єру продюсера. Фактично на кожному концерті «О.Е.» виступають також і його вихованці. Під час подій Євромайдану, Вакарчук продемонстрував свою активну громадську позицію численними виступами, лекціями для студентів ВНЗ України. Не можна виключати вірогідності того, що буде повторено похід у владу (нагадаємо, що у 2008 році Вакарчук вже був народним депутатом – і єдиний, хто пішов з Верховної Ради за власним бажанням).

В будь-якому випадку, це лише прогнози та припущення. Їх перелік на цьому не завершується. За 20 років гурт досягнув неабияких висот у своїй справі завдяки якісній, спланованій командній роботі. Їх творчість, що повністю відповідає типам професіоналізму визначених М. Сапоновим [4, с. 24], вже давно є надбанням та гордістю нашої країни і безумовно потребує більш детального вивчення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Азаров В., Паплаускайте М. Наблюдение шторма. Как «Океан Эльзы» становился главной группой страны / В. Азаров, М. Паплаускайте // *Репортер*. – гл. ред. – И. Павлова. – Киев: Триада, 2014. – № 21 (39). – 83 с. – С. 60-65.
2. Вавико І. Океан, що не має дна. До 20-річчязаснування гурту «Океан Ельзи» / Вавико І // *Мистецтвознавчі записки: Зб. наук. Праць*. – Вип. 25. – К.: Міленіум, 2014. – 388 с. – С.378-381.
3. Кольбер Ф., Нантель Ж. та ін. *Маркетинг у сфері культури і мистецтв* / пер. з англ. С.Яринича. - Львів : Кальварія, 2004. - 240 с.
4. Сапонов М. *Менестрели: очерк музыкальной культуры Западного Средневековья* / М. Сапонов. – М.: Прест, 1996. – 360 с.
5. Сыров В. *Стилевые метаморфозы рока* / В. Сыров. – Спб.: Композитор, 2008. – 312 с.

ЕЛЕКТРОННІ РЕСУРСИ

6. Офіційний сайт гурту «Океан Ельзи», режим доступу:
<http://www.okeanelzy.com/ua/news/>
7. Рылев К. *Океаномания стартовала! (Почти научное исследование феномена «Океана Эльзы»)*, режим доступу: <http://www.peremenu.ru/book/vh/409>
8. Сторінка фан-клубу в соціальній мережі «Вконтакте», режим доступу:
http://vk.com/we_love_okeanelzy